

Jauns uzņēmums, jauni arī tā laudis. Līzina ceļa tehnoloģe Jevgenija Svītko tikai pirms diviem beigus Voronežas tehnoloģijas institūtu. Tādējādi Līvāni ir viņas pirmā darba vieta. Viņas uzdevums — regulēt un pārbaudīt siltummaiņas režīmu.

Pēdējais etaps. Saņemtāvi līzina saber maisos, un no šejienes tas dodas uz lauku saimniecībām.

Via Lielā Latvija
Valsts bibliotēka

VLADIMIRA FILATOVA foto

JAUNDZIMUŠAJAM MILŽA SPĒKS

LAI LOPUS MODOŠINĀTU AR PILNĪRTĪGU BARĪBU, STRAUIOS TEMPOS ATTĪSTĪT KOMBINĒTĀS LOPBARĪBAS UN MIKROBIOLOĢISKO RŪPniecību.

PSKP XXIV kongresa Direktīvas par PSRS tautas saimniecības attīstības plānu 1971.—1975. gadam.

Sākums ir sākums. Parasti ir tā, ieradās vīri, iedzina pirmo stabu ar lakonisko uzrakstu «Te būs...» un kādreiz kļūstos mežus vai pilsētu nomaļos pamodina automašīnu, traktorū, greideru un cilvēku daudzbalstītais koris. Pirms viņiem te bijuši ģeologi un ģeodēzisti, bijuši projektētāji un nākamie saimnieki... Apstievi visi par un pret, lai lēmums būtu negrozāms un te varētu ierasties celnieki.

Tā sākās Dinovogorska un Pļavjuņa, Magočka un Oļeina... Tā vai apmēram tā sākās arī Līvānu eksperimentālās biokīmiskā rūpnīca. Vismaz pašā uzņēmuma korpusā.

Ikvienš, kam pirms daļiem gadiem nācies braukt uz Daugavpili garām Līvāniem, pilsētas nomaļos meža ielokā būs pamanījis, kā te izauga jaunais uzņēmums. Līzina korpus, melases saimniecības ar lielajiem rezervuāriem, turbokompresoru un atkritānu iekārtu saimniecības, pārvaldes, palīgdienestu un noliktuva ēkas. Cita pēc citas. Kā sēnes pēc lietus visā plašajā bālvājumā...

Te rostījās Daugavpils Vīspārēji celtniecības frakta Pirmās celtniecības pārvaldes laudis. Daži no viņiem bija jau bēvējuši pašu mājās kīmiskās šķiedras rūpnīcu, VJKS piecdesmitās gadiemās Ognes trikotāžas kombinātu un citus uzņēmumus. Tieši viņiem, Mičislava Karabečko, Ivana Pomjalova un Nikolaja Fjodorova brigādē vīriem aiz muguras bija jau krietna gadu pieredze... Cilvēki Līvānu milzīti bija pirmās ugnskrītības.

Te rostījās arī rūpniecības uzņēmumu iekārtas montāžas pārvaldes laudis, ar kuru rokām uzstādīta visa sareģinātā aparātu saimniecība. Tādus uzņēmumus mūsu zemē nekur vēl nebija celšūti. Nelielu pieredzi daži gan guva, montējot iekārtu Krāslavas sausā piena fabrikai. Taču tas tikai nāds mazs, maža pilnība jork. Daudz kas nāca pilnīgi no jauna. Un tad nu kopā ar projektētājiem tieši

uz vietas vajadzēja pārmaiņi, uzlabot, pilnveidot, grozīt... Dažbrīd pat vairākas reizes. Un visā to neapziņotā gādātā, jo arī rūpniecības uzņēmumu projektēšanas institūta laudim tas bija zināms pārbaudījums. Projekta galvenais inženieris Jākabs Jākabsons pats dienām ir nodzīvojis Līvānos, lai tikai viņi būtu godam paveikti.

Bet dienas nepielīdzami slēdzās uz priekšu. Tās bija bagātas. Bet reizēm arī tukšas dienas... Bagātas, ja cilvēki strādāja ar pilnu līdri, ja viss bija pa rokai un laikus sagādāts... Tūkšas, ja kādā no iecirkņiem vīri rūca kā saērcinātas launas:

- Kāpēc nealveda cementu!
- Akal nav cauruļu...
- Tā vis nevarēs strādāt...
- ...

Jā. Gadījās arī tādās dienas. Taču, par laimi, diezgan maz. Kolīdz uzstājā par kādu neveiksmi vai aizķeršanos, vainīgos sapurināja. Un jau pēc brīža darbs atkal ritēja normālās slēdēs. Dienām atkal bija saurs.

Cilvēki arī netais nevarēja būt. Uzņēmumam bija jāstrādā paredzētajā laikā. Tā produkciju — līzino jau gaidīt gaidīja neskatītie patērētāji. Tāle un tuvi.

— Uz Rīgu, uz Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Mikrobioloģijas institūtu ceļoja vēstule pēc vēstules. «Esam pārbaudījuši praksē šo vīrģigo preparātu. Lieliski Gaidām vēl.» «Pieļiek ar eksperimentiem, šeit ražot rūpnieciskā «Gaidām, kad pabeigts Līvānu rūpniecības celtniecību, un arī mēs saņemsim šo izdaudzīnāto līzino.» «Gaidām...» «Atsūtiet...» «Ceram saņemt...»

Un tā bez gala.

Dažs labs varbūt jautās, kāds tad sakars Līvānu jaunajai rūpniecībai ar Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Mikrobioloģijas institūtu? Varētu atbildēt, jo

lakoniski: «Visielākais» un ne par malu nebūtu melošs un pārprāts. Tomēr, ja parokas dzīlāk — atklājas mazliet plašāka aina. Daudz būtiskāka un dziļāka. Tieši Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Mikrobioloģijas institūtam līvānieši ir pateicību parādā, ka viņu slava aizskanējusi tik tālu pasaulē. Un, ja vēlamiem runāt filozofiskās kategorijās, tad gnozoloģiskās saknes meklējamas daudz dziļāk. Līvānu eksperimentālās biokīmiskās rūpniecības sākums ir mazliet savādāks nekā tas bijis citiem mūsu republikas uzņēmumiem. Līvāni vispirms dzīve laboratorijā.

Kā tas notika, — vislabāk zina stāstīt paši institūta laudis. Cilvēki, kuri pārmetuši līdri no zinātnes uz ražošanu. Cilvēki, kuros deg inženierzinātnieka liesma. Cilvēki, kuri stāvējuši pie sava lolojuma šūpuļa un kuri tagad ar pašies lepnumu var teikt: «Mēs to esam paveikuši». Tāds cilvēks ir arī Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Mikrobioloģijas institūta direktors vieniņš Mārtiņš Beļers un viņa palīgi zinātņu kandidāti Gunārs Liepiņš, Uldis Vīesturs u. c. Biedrs Beļers slāsta:

Lai izprastu mūsu darba nozīmīgumu un paveiktā svarīgumu, nedaudz jāielūkojas mikrobioloģijas pasaules noslēpumos. Kā zināms, dzīve organismā atstāstā nepieciešamas olbaltumvielas. Ar uzturu uzņemās olbaltumvielas vēlāk sadalās aminoskābēs. Ir divējādas aminoskābes, vienas, kurās var sintezēt pats organisms, citas, kurās nespēj sintezēt. Pēdējās sauc par neizstājāmām aminoskābēm, un tās organismam jāsaņem no ārienes, no augu barības. Taču arī augu olbaltumvielas ir dažas tādas aminoskābes, kuru nepiecieš. Viens no tām ir arī līzins.

Tā nozīme organismā atstāstā ir visai svarīga. Ja dzīvnieku barībā pievieno tikai 0,1 vai 0,2 pro-

centus līzina, cāļišu svars palielinās par trīsdesmit četrdesmit procentiem, sivēnu — par piecpadsmit divdesmit procentiem, telēnu — par desmit divdesmit procentiem. Te jāpiebilst, ka ievērojami samazinās barības palēriņa daudzums, lai iegūtu vairāk gatavās produkcijas. Līdz šim deficitos augu valsts produktus aizstāja ar zivju miltiem, vājpienu, kaulu miltiem.

Doma, kā radīt līzino, nav jauna. Jau piecdesmitajos gados daži japāņu zinātnieki ievēroja, ka daži mikroorganismi spēj sintezēt līzino un citas aminoskābes. Japāņu zinātnieki pārveidoja dažu dabā izolētu baktēriju dabu un izstrādāja metodi, kā iegūt līzino mikrobioloģiskā ceļā.

Arī mūsu zemē zinātnieki veica vairākus pētījumus, lai varētu iegūt šīs neizstājāmās aminoskābes. PSRS Zinātņu akadēmijas Baha Bloktimijas institūta līdzstrādnieki profesora Bukina vadībā kopā ar mūsu institūta un citu organizāciju darbiniekiem jau pirms septiņiem gadiem sāka izstrādāt līzina mikrobioloģiskās ieguves metodi. Tūkstoš deviņi simti sešdesmit ceturtajā gadā Mikrobioloģijas institūta eksperimentālajā rūpniecībā, bet vēlāk arī Līvānu bijušajā biokīmiskā rūpniecībā, uzstādīja neliela tilpuma reakto-

rus, tā dēvētos fermentatorus, kuros veica līzina biosintēzes pētījumus un izstrādāja tā ieguves tehnoloģiju. Pētījumos noskaidrojās, ka dzīvnieku atliekstību labāk ietekmē nevis tīrais līzins, bet gan tāds preparāts, kas satur visus fermentācijas produktus. To pārlicenoši pierādīja akadēmiķa A. Valdmaņa laboratorijas līdzstrādnieki. Tādējādi pirmoreiz pasaulē tika izveidota oriģināla tehnoloģija, tā paredzēja visu fermentācijas produktu pakāpenisku termisku koncentrāciju un varēja iegūt ļoti vērtīgu preparātu, kura sastāvā ietilpst līzins, olbaltumvielas, B₂ vitamīns un citas bioloģiski aktīvas vielas.

Tāds bija ilgais zinātnieku meklējums, tādi bija mūsu pētījumu rezultāti. Profams, bija vēl jāuzziņa, kādas atsauksmes saņemsim no patērētājiem, tāpēc pirmās eksperimentāli iegūtās partijas nosūtījām uz vairākām mūsu zemes saimniecībām. Labi vārdi ilgi nebija jāgaida. Tie nāca no malu malām. Visi rakstīja par to, kā pieaudzis lopu un putnu dzīvsvars, cik daudz vairāk gaļas, olu iegūts, rakstīja par to, ka gaidīt gaida ļoti vērtīgu preparātu. Un noteikti — lielākās devās.

Tas bija gandarījums mūsu zinātniekiem. Atlika pēdējais — uzcelt rūpnīcu, kura varētu ražot

līzino. Un tā tapa Līvānu biokīmiskā rūpnīca.

Kā redzat, tad Līvāniem bija citāds sākums. Tikai tad, kad zinātnieku meklējumi attaisnojās praksē, — sāka darbu projektētāji, parādījās celnieki.

... Ieradās vīri, iedzina pirmo stabu ar lakonisko uzrakstu: «Te būs Līvānu biokīmiskā rūpnīca». Un tad sākās! Jau pēc vairākiem gadiem izauga jaunais rūpniecības milzenis. Jauns, taču ar īstu milža spēku.

Pēmā gada oktobrī Valsts komisija pieņēma jauno rūpnīcu. Bet neilgi pirms Lielā Oktobra gadiem tas jau bija saražojis savu pirmo produkciju. Jau pēmā gada nogalē pirmie desmiti tonnu vērtīgā dzīvnieku augšanas stimulatora nosūtīti vairākām lauku saimniecībām. Taču, kad pilnīgi apgūs projektētāji jaudu, kolhozi un sovhozi saņems vairāk nekā tūkstoš tonnu tīrās vielas un seši tūkstoši tonnu pulvera.

Sakiet vēl, ka spēks rodas tikai ar gadiem! Dzīvnieku ražošanas gadās, ka tas jau ielikts atpūnā. Ipaši tad, ja apzinās, ka tāds spēks ir nepieciešams, vajadzīgs.

Evalds Papiņš